Niklas Bruun, professori emeritus, Hanken
Outi Anttila, työtuomioistuinneuvos
Helsinki 15.3.2024

Asia: Lausunto, HE 12/2024 vp/Lakivaliokunta 14.3.2024

Eduskunnan lakivaliokunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työehtosopimuslain ja työriitojen sovittelusta annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi. Valiokunta on 14.3.2024 kuullut allekirjoittaneita esityksen johdosta. Valiokunnan pyynnöstä toimitamme seuraavan täydennyksen lausuntoihimme.

1. **Työntekijän hyvitysvastuuta koskevien asioiden oikeuspaikka (työrauhavelvollisuuden vallitessa)**

Työsopimuslain 3 lukuun ehdotetaan säädettäväksi uusi 6 §, jonka mukaan

> Työntekijä, joka jatkaa työntekijäyhdistyksen toimeenpanemaa tuomioistuimen tuomiossa lainvastaiseksi todettua työnseisausta vielä senkin jälkeen, kun työnantaja on ilmoittanut hänelle tuomiosta, on velvollinen maksamaan työnantajalleen hyvitystä 200 euroa. Oikeus hyvitykseen ei edellytä tuomion lainvoimaisuutta.

Pykälän perusteluissa (HE s. 86) on todettu, että jos hyvityksen peruste olisi selvä ja riidaton, työntekijä voisi joko maksaa hyvityksen työnantajalleen tai työnantaja voisi kuitata hyvityksen palkasta, jos kuittauksen edellytykset täyttyvät. Jos työntekijä katsoisi, ettei työnantajalla ole oikeutta hyvitykseen, työnantajalla olisi mahdollisuus nostaa asiassa velkomuskanne **käräjäoikeudessa**.

Järjestäytyneessä kentässä samaa ns. jatkettua työrauha-asiaa käsitellään työntekijäyhdistyksen vastuun osalta **työtuomioistuimessa**. Emme pidä asianmukaisena sitä, että samaa asiaa käsiteltäisiin eri tuomioistuinlinjoilla. Tämä aiheuttaa ylimääräisiä turhia kuluja kaikille asianosaistahoille eikä ole julkisten varojen eikä tuomioistuinten resurssien käytön kannalta perusteltua.

Siltä varalta, että hallitusohjelmasta ja em. uudesta säännöksestä halutaan pitää kiinni, esitämme, että myös työsopimuslain 3 luvun ehdotetussa 6 §:ssä tarkoitetut asiat käsiteltäisiin **työtuomioistuimessa** siten, että työntekijäyhdistystä vastaan nostamassaan kanteessa työehtosopimukseen osallinen työnantajaliitto voisi vaatia myös jäsenyrityksilleen maksettavia 200 euron hyvitysseuraamuksia yksittäisiltä työntekijöiltä, jotka olisivat työntekijäyhdistyksen ohella vastaajina asiassa. Jos kyse olisi sellaisesta yrityskohtaisesta työehtosopimuksesta, johon työnantaja itse on osallinen, ko. työnantaja voisi kantajana esittää hyvityssakkovaatimuksen yhdistystä vastaan (kuten aiemminkin) ja hyvitysvaatimuksia yksittäisiä työntekijöitä vastaan (uusi säännös).

Jos katsottaisiin, että työsopimuslain 3 luvun 6 §:ssä tarkoitettuun riita-asiaan on liitettävä muutoksenhakumahdollisuus, esitämme, että työntekijöiden hyvitysvastuuta koskevilta osin työtuomioistuimen tuomioon voisi hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta valittamalla ja että valittamista varten olisi pyydettävä korkeimmalta oikeudelta valituslupa.

Esityksemme eroaa hallituksen esittämästä siten, että yksittäisiä työntekijöitä koskevilta osin valitustie korkeimpaan oikeuteen kulkisi työtuomioistuimen, ei sen sijaan käräjäoikeuden ja hovioikeuden kautta. Tämä säästäisi sekä asianosaisten kuluja että julkisia varoja, ja mahdollistaisi myös tehokkaan ja laadukkaan asioiden käsittelyn työrauha-asioihin erikoistuneessa tuomioistuimessa.

2. Työrauhavelvollisuuden ulkopuolella järjestettyjen myötätuntotyötaisteluiden ja poliittiseen päätöksentekoon kohdistuvien työtaisteluiden sekä työntekijän hyvitysvastuuta koskevien asioiden oikeuspaikka

Lakiin työriitojen sovittelusta ehdotetaan lisättäväksi muun ohella uudet 8 a, 8 b ja 18 a §:ien säännökset, jotka koskevat myötätuntotyötaistelun rajoituksia ja poliittiseen päätöksentekoon kohdistuvaa työtaistelua työrauhavelvollisuuden ulkopuolisissa tilanteissa sekä näihin liittyvää hyvitysseuraamusta. Oikeus hyvityksen vaatimiseen olisi työtaistelun kohteeksi joutuneella työnantajalla tai työntekijällä. Hyvityskanne tulisi nostaa **käräjäoikeudessa** ja hyvityksen määrään sovellettaisiin samoja periaatteita kuin työrauhavelvollisuuden vallitessa toimeenpannusta työtaistelusta tuomittavaa hyvityssakkoa työtuomioistuimessa määrättäessä. Hyvitysseuraamus tuomittaisiin sen tahon maksettavaksi, joka on toimeenpannut työtaistelun, käytännössä siis työntekijäyhdistyksen.

Työnantaja voisi lisäksi nostaa **käräjäoikeudessa** velkomuskanteen yksittäistä työntekijää vastaan, jos työntekijä työsopimuslain 3 luvun ehdotetussa 6 §:ssä tarkoitetuin tavoin jatkaisi käräjäoikeuden työriitalain vastaiseksi katsomaa työnseisausta. Oikeus hyvitykseen ei edellyttäisi tuomion lainvoimaisuutta.

Katsomme, että kaikki työrauha-asiat olisi oikeuskäytännön yhtenäisyyteen liittyvistä syistä perusteltua käsitellä näihin kysymyksiin erikoistuneessa tuomioistuimessa eli **työtuomioistuimessa**. Nyt esitetyn mallin riskinä on oikeuskäytännön eriytyminen ja oikeusvarmuuden heikkeneminen.

Jos muutoksenhakutie korkeimpaan oikeuteen avataan kohdassa 1 esittämällämme tavalla, katsomme, että myös edellä tarkoitetut, työrauhavelvollisuuden ulkopuolella käsiteltävät työrauha-asiat on perusteltua käsitellä työtuomioistuimessa.

Jos katsotaan, että em. riita-asioihin on liitettävä muutoksenhakumahdollisuus, esitämme, että työtuomioistuimen tuomioon voisi hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta valittamalla ja että valittamista varten olisi pyydettävä korkeimmalta oikeudelta valituslupa. Esityksemme eroaa hallituksen esittämästä siten, että valitustie korkeimpaan oi-

keuteen kulkisi työtuomioistuimen, ei sen sijaan käräjäoikeuden ja hovioikeuden kautta. Tämä säästäisi sekä asianosaisten kuluja että julkisia varoja, ja mahdollistaisi myös tehokkaan ja laadukkaan asioiden käsittelyn työrauha-asioihin erikoistuneessa tuomioistuimessa.

3. Tuomioistuinten toimivalta työelämän riita-asioissa selvitettävä

Lopuksi korostamme vielä sitä, että tuomioistuinten toimivallan jakautumista koskevat säännökset työelämän riitatilanteissa ovat olleet jo vuosikymmeniä tulkinnanvaraiset, mikä on ollut omiaan johtamaan oikeudenmenetyksiin ja turhiin kuluihin. Kysymystä toimivallanjaosta työelämän riita-asioissa on ryhdyttävä selvittämään kokonaisvaltaisesti siten, että tavoitteena on selkeämpi, tehokkaampi ja laadukkaampi sekä samalla kaikille, niin oikeusriitojen osapuolille kuin yhteiskunnalle ylipäätään, vähemmän kallis järjestelmä.